

N:o 14.

Ank. till Riksd. kansli den 12 maj 1905, kl. 2 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående inrättande af ett nytt statsdepartement för i främsta rummet arbetarlagstiftning.

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, n:o 295, hvilken undertecknats af herrar *A. Hedin, Edvard Wavrinsky, M. F. Nyström, Curt Wallis, Ernst Beckman, R. A. Wavrinsky, J. Byström, Oskar Berg, K. G. Karlsson, A. Thylander, Jacob Larsson, L. Gust. Broomé, Nils Persson, F. W. Thorsson, Oskar Eklund, S. H. Kvarnzelius, Johan Forssell, M. Sundström, Adolf Janson, Viktor Larsson, Jakob Pettersson* och *Hjalmar Branting*, hafva desse motionärer föreslagit, att Riksdagen beslutar att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t behagade framlägga förslag till det tillägg i regeringsformen, att af statsrådets ledamöter en skall vara chef och föredragande för arbetarlagstiftningsdepartementet.

Till stöd för sin hemställan hafva motionärerne anført följande:

»Den omfattning och vikt de samhällsangelägenheter, som med ett allmän-europeiskt uttryck kallas *arbetarlagstiftningsfrågorna*, numera fått i vårt land, förklaras väsentligen af den förändrade *inre struktur*, samhället antagit under förra seklets senare hälft.

Man jämföre det tillstånd, som Carl af Forsell beskriver i sin år 1831 utgifna *statistik öfver Sverige* — ett synnerligen utmärkt arbete, naturligtvis längesedan bortglömdt, sannolikt aldrig på långt när uppskattadt till sitt stora värde — hans framställning af fabriksverksamhetens obetydlighet — orsakerna därtill, såväl de från äldre tid fortverkande som de från senare tid — armodet och det i öfrigt beklagliga tillståndet bland fabriksbefolkningen — den traditionella ringaktningen hos de s. k. högre klasserna mot arbetet — saknaden af tekniska insikter; man jämföre det med det nuvarande. Man jämföre också hans siffror: fabriker 1,177, fabriksarbetare 8,156, tillverkningsvärde 7,281,182 rdr banko, man jämföre dem med siffrorna i det kommittébetänkande, som 1863 afgafs om *Sveriges ekonomiska och finansiella utveckling 1834—1860* (således med utgångspunkt från *realisationens* så viktiga bemärkelseår):

fabrikernas antal	2,509
deras arbetares antal	30,757
deras tillverkningsvärde	69,109,240
samt med siffrorna för 1900:	
fabrikernas antal.....	10,549
arbetare vid fabrikena	265,479
däraf män öfver 18 år	188,053
handtverkare och handtverksarbetare.....	87,322
uppskattad inkomst af handtverksdrift	26,779,345
tillverkningsvärde	1,046,195,779.

Man må ock påminna sig, hur den oerhörda officiella smäleken i London 1851 öfverskyldes af industrifesten 1897.

Dessa få data torde fullt förklara hvad här ofvan kallades förändringen af vårt samhälles *inre struktur*. Här ligger den väsentliga förklaringen af arbetarfrågornas omfattning och vikt.

Andra orsaker hafva här som i alla andra land medverkat bl. a. till den inflytelse, som tänkesätten inom »de nya samhällslagren» utöfvat på äfven aristokratiskt sammansatta parlament.

Äfven i vårt land bör en uppmärksam iakttagare hafva sett, att *arbetarlagstiftningen* angår stora områden af samhällslifvet och ställer lagstiftaren ansikte mot ansikte med så många helt och hållet eller väsentligen nya frågor och i talrika fall synnerligen vanskliga uppgifter, att deras bearbetande för lagstiftnings- eller andra offentliga åtgärder förutsätter särskilda insikter, som ej ingå uti eller äga någon grundval i den

vanliga ämbetsbildningen. Grundlagens hänvisning i regeringsformens 10 § beträffande regeringsärendenas beredning erbjuder ej Konungens rådgifvare någon nämnvärd hjälp för dessa nya regeringsärenden.

Kungl. Maj:ts ursprungliga afsikt att förlägga dessa ärenden under den administrativa enväldsmakt, som fått växa ut långt öfver 89 §:ens syfte och ordalydelse, blef visserligen ej af Kamrarne accepterad, och sålunda har behandlingen af arbetarförsäkrings- med flera hithörande frågor ägt rum under en helt annan inflytelse af den praktiska insikt och erfarenhet, som Riksdagen haft att erbjuda, än om Kungl. Maj:t endast behöft inhämta dess »yttrande». Men det alltmer öfverklagade anlitaudet af förberedelse genom kommittéer, i hvilkas utlåtande vederbörande departementschef haft att själf inhämta någon insikt i ämnet, har ansetts fritaga regeringen från behovet att inom sig räkna någon medlem lika förtrogen med arbetarfrågorna, som mången anser det för själfallet, att t. ex. chefen för justitiedepartementet borde vara det med reformkrafven inom *allmänna lagens*, rättskipningens och fängvårdens områden. En kommitté kan väl framlägga resultatet af sina långsamma studier rörande det ämne, som åt den uppdragits, så ordentligt, att därur en hjälplig bekantskap med det samma vinnes. Men den ledande position, som borde tillkomma föredraganden, vinnes alls icke på detta sätt: han äger ej den sakkunniga öfverblick öfver de öfriga delarne af det stora fältet, som behöfs för en själfständig uppfattning af det särskilda ämnet.

Det synes ej vara något öfverdrifvet anspråk, att ett statsdepartement hade som främsta uppgift de angelägenheter, efter hvilka Gladstone benämnde ett århundrade. Om, såsom vi tilltro oss att hålla för visst, härigenom ett förtroende skulle uppstå och alltmer befastas genom den å omse sidor vunna vissheten om det berättigade i åsikter, stridande mot ens egna, och om den goda vilja, som ej får betviflas därför, att svårigheter förekomma, hvilka icke eller endast delvis och efter hand kunna besegras, så är därmed en väg banad för samverkan i stort för ett stort samhällsintresse.»

Det förslag, som i förevarande motion framlagts, synes utskottet icke vara af beskaffenhet att böra af utskottet understödjas. Vål är sant, att den lagstiftning, som har till uppgift att reglera alla de olika förhållanden, som äga afseende å kroppsarbetarnes ställning i samhället, är af så stor och genomgripande betydelse, att åt densamma bör ägnas största möjliga uppmärksamhet och omsorg. Men att, på sätt motionärerne föreslagit, för

denna särskilda gren af lagstiftningsarbetet ett nytt departement skulle inrättas, finner utskottet icke vara lämpligt. Ett dylikt departement skulle, därest det endast hade att taga befattning med egentliga arbetarlagstiftningsfrågor, erhålla ett alltför snävt begränsadt område för sin verksamhet; och därjämte sammanhänger lagstiftningen å ifrågavarande område i många fall så nära såväl med den allmänna lagstiftningen som ock särskildt med näringslagstiftningen, att ett utbrytande därur af ämnen, som beröra arbetarlagstiftningen, svårligen skulle låta sig genomföra och i allt fall ingalunda kan anses gagneligt. Utskottet, som vid innevarande års riksdag i utlåtande n:o 10 hemställt om aflåtande till Kungl. Maj:t af en skrifvelse med anhållan om framläggande af förslag till inrättande af ett nytt departement för handel, industri och sjöfart, anser sig i öfrigt med allt skäl kunna förvänta, att Kungl. Maj:t vid pröfning af nämnda fråga skall låta sig angeläget vara att tillse, att de inom dessa viktiga näringsgrenar sysselsatte kroppsarbetarnes intressen blifva inom den högsta statsförvaltningen behörigen tillvaratagna.

På grund af hvad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke må föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Stockholm den 11 maj 1905.

På utskottets vägnar:

HUGO BLOMBERG.

Reservation

af herrar *Nydal*, *Bergström* och *Staaß*, hvilka ansett, att utskottet med anledning af den väckta motionen bort hemställa,

att Riksdagen beslutar att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utreda, huru-

vida icke ett särskildt statsdepartement, hufvudsakligen omfattande sociala ärenden, borde inrättas, samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen kan gifva anledning.

Herrar friherre *Barnekow*, *Behm* och *Lars Berg* hafva anhållit om anteckning å utlåtandet därom, att de icke deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet.
